

Utvärdering av utbildningar som leder till socionomexamen

Förstudie

Utvärdering av utbildningar som leder till socionomexamen

Förstudie

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2024

Författare: Josefine Ekroth (projektledare), Caroline Tovatt, Maria Nyman och Carin Dänzel

Diarienummer: 411-00305-24

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov

tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se •

Innehållsförteckning

Förstudie inför utbildningsutvärdering av socionomutbildningen...	4
Bakgrund till utvärderingen.....	4
Vad anser lärosätena om behovet att utvärdera socionomutbildningen?	5
Många förändringar på gång inom yrkesfältet.....	5
Sammanställning av UKÄ:s kunskap	6
Vilka lärosäten har tillstånd att utfärda socionomexamen?	7
Hur har det gått i tidigare utvärderingar?	7
Examenstillståndsprövningar	12
UKÄ har haft tillsynsärenden	13
Aktuell statistik för socionomutbildningar.....	14
Söktrycket är högre än för jämförbara yrkesutbildningar	14
Antalet antagna har ökat.....	17
Antalet helårsstudenter har ökat över tid	19
Drygt 2000 socionomexamina utfärdas varje år.....	21
Genomströmningen är högre än genomsnittet för yrkesutbildningar	22
Nästan alla socionomer etablerar sig på arbetsmarknaden	25
Matchningen är god men det finns risk för ett överskott 2040.....	28
Socionomutbildningens historiska expansion	29
Sammanfattning av statistiken	30
Röster från sektorn.....	31
Socionomers vidareutbildning och möjligheter till specialisering.....	31
Socionomstudenters praktiska förberedelse inför yrkeslivet	32
Avslutande sammanfattning	33
Bilagor	34
Bilaga 1. Lärosäten med socionomexamen vid de olika utvärderingarna	34
Bilaga 2. Förklaringar till statistiken	35
Bilaga 3. Examensmål för socionomexamen	38

Förstudie inför utbildningsutvärdering av socionomutbildningen

I det här dokumentet redogör vi för den förstudie som Universitetskanslersämbetet (UKÄ) genomför inför utvärderingen av utbildningar som leder till socionomexamen. I förstudien har vi sammanställt den kunskap UKÄ har om utbildningen i form av tidigare kvalitetsgranskningar, statistik samt tillsynsärenden. Den innehåller även kunskapsunderlag från andra aktörer.

Förstudiens målgrupp är bedömargruppen och representanter för de lärosäten som ingår i utvärderingen samt studenter och arbetslivets organisationer som berörs av de utbildningar som utvärderas.

Förstudien är ett underlag till den dialog som sker i inledningen av utvärderingsprocessen, för att utvärderingen ska kunna anpassas och bli så ändamålsenlig som möjligt. För ytterligare information om syftet med förstudien, se *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå*.

Bakgrund till utvärderingen

UKÄ genomför utbildningsutvärderingar utifrån ett urval. Urvalet baseras på en analys av den kunskap vi har om utbildningarna utifrån våra tidigare granskningar, analyser och tillsynsärenden, men även omvärldsbevakning och lärosätenas synpunkter. Till grund för arbetet ligger regeringens skrivelse *Kvalitetssäkring av högre utbildning* (2015/16:76) samt UKÄ:s mål och uppdrag.

Enligt regeringens skrivelse ska UKÄ ha ett särskilt fokus på yrkesexamina i sina utbildningsutvärderingar. Socionomexamen är en yrkesexamen och är därmed en reglerad utbildning, men den är inte legitimationsgrundande.

Socionomutbildningen är en av de större yrkesutbildningarna räknat i antal helårsstudenter, efter lärar- och sjuksköterskeutbildningarna. Den är också en nödvändig grund för att vidareutbilda sig till hälso- och sjukvårdskurator. Dessutom är den, tillsammans med andra utbildningar, ett förkunskapskrav för att kunna studera vidare till psykoterapeut.

Om socionomexamen

Socionomexamen är en yrkesexamen på grundnivå och avancerad nivå inom högskolan. Den sista terminen av utbildningen är på avancerad nivå. Examen omfattar 210 högskolepoäng vilket motsvarar 3,5 års heltidsstudier. Målen för socionomexamen anges i högskoleförordningens (1993:100) bilaga 2 examensordningen.

Vad anser lärosätena om behovet att utvärdera socionomutbildningen?

Under 2023 bad UKÄ de nitton lärosäten som ger socionomutbildningen att rangordna behovet av en utvärdering. Då uppgav 7 av de 12 lärosäten som svarade att de ser det som högt prioriterat och att det finns ett behov av en nationell bild av utbildningen.¹

Flera lärosäten framhåller fördelarna med en nationell utvärdering av socionomutbildningen, särskilt med tanke på den snabba tillväxten av nya socionomutbildningar runt om i landet. Många lärosäten anser också att en ny utvärdering är nödvändig eftersom det var länge sedan den senaste genomfördes och utbildningen har förändrats mycket under de senaste tio åren.

Samtidigt nämner flera lärosäten att en utvärdering är resurskrävande och riskerar leda till ökad arbetsbelastning. Den nya socialtjänstlagen, som kommer att påverka utbildningens innehåll, bör enligt flera lärosäten implementeras innan en utvärdering genomförs. Eventuella förändringar i examensmålen, som nämndes i Tidöavtalet, kan innebära att socionomprogrammen omarbetas, vilket också bör beaktas innan en ny utvärdering genomförs menar man.

Många förändringar på gång inom yrkesfältet

Flera stora förändringar som kommer att få stor inverkan på socionomernas yrkesutförande och även på socionomutbildningen är aktuella inom yrkesfältet.

Regeringen tillsatte den 17 augusti 2023 en utredning för att se över socionomexamen med syftet att motverka ungdomskriminalitet.² Utredaren fick i uppdrag att föreslå nya eller reviderade examensmål för att säkerställa att socionomstudenter får den kunskap och förmåga som krävs för att förebygga brott bland barn och unga samt att bryta en brottslig utveckling. Dessutom skulle möjligheterna till specialisering

¹ Av de nitton lärosäten som ger utbildningen har tolv rangordnat på en skala 1-6 i vilken grad man ser behovet av en utvärdering av Socionomutbildningen. 1 är störst behov, 6 är minst behov. Sju lärosäten rangordnade behovet på plats 1-3.

² Utredningen om en översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet (U 2023:04).

inom socialt arbete med fokus på ungdomsbrottslighet kartläggas, och behovet av ytterligare specialiseringar bedömas.

Utredningen utvidgades och förlängdes under våren 2024 för att även omfatta en anpassning av utbildningen utifrån aktuella samhällsutmaningar och kompetensbehov, samt att kartlägga behovet av specialiseringar inom andra områden än ungdomsbrottslighet. Den 28 oktober 2024 beslutade regeringen att utredningen förlängs ytterligare till den 28 februari 2025.

Under våren 2024 startades en så kallad skuggutredning som bestod av representanter från Förbundet för Sveriges socionomutbildningar (FSSOC), Akademikerförbundet SSR, Vision samt Föreningen Sveriges socialchefer (FSS). Detta gjordes mot bakgrund av att man ansåg att den statliga utredningens direktiv var alltför snäva. Hösten 2024 la skuggutredningen fram sina förslag.

En annan viktig förändring inom yrkesfältet är den nya socialtjänstlag som förväntas träda i kraft 2025, med målet att göra socialtjänsten mer förebyggande, tillgänglig, jämställd och kunskapsbaserad. Den nya lagen kommer att innebära en omfattande förändring i hur socialtjänsten arbetar. För att underlätta denna övergång har regeringen i budgetpropositionen för 2024 avsatt medel för en satsning på kompetensutveckling och bemanning under perioden 2024–2028. Totalt handlar det om 8 miljarder kronor fram till 2028 för att stödja kommunernas omställning till det nya arbetssättet.

Trots förestående förändringar som påverkar både yrkesfältet och utbildningen har UKÄ valt att genomföra utvärderingen av socionomutbildningarna under 2025–2026. Att utvärdera under en period av förändringar har både fördelar och nackdelar. En fördel är att utbildningen får ökat fokus och engagemang, vilket kan underlätta förändringsarbetet. Vi ser dialogen med lärosäten och avnämare som central för att utvärderingen ska vara så träffsäker som möjligt och skapa största möjliga nytta. Efter utvärderingen är förhoppningen att landets socionomutbildningar kommer ha ytterligare aktuell kunskap om vad som behöver utvecklas och vad som redan är bra, när utvecklingsarbetet fortsätter.

Sammanställning av UKÄ:s kunskap

UKÄ har kunskap om den utbildning som leder till socionomexamen genom sin verksamhet. I det här avsnittet beskrivs resultaten av UKÄ:s tidigare utvärderingar, examenstillståndsprovningar samt statistiska underlag som rör utbildningen.

Vilka lärosäten har tillstånd att utfärda socionomexamen?

Nitton lärosäten har tillstånd att utfärda socionomexamen. Sjuttion står under statligt huvudmannaskap och två har en enskild utbildningsanordnare.

Tabell 1. Lista över lärosäten som har tillstånd att utfärda socionomexamen.

Lärosäte
Göteborgs universitet
Högskolan Dalarna
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Väst
Karlstads universitet
Linköpings universitet
Linnéuniversitetet
Lunds universitet
Malmö universitet
Marie Cederschiöld högskola*
Mittuniversitetet
Mälardalens universitet
Stiftelsen högskolan i Jönköping*
Stockholms universitet
Södertörns högskola
Umeå universitet
Uppsala universitet
Örebro universitet

*enskild utbildningsanordnare

Hur har det gått i tidigare utvärderingar?

Socionomexamen och närliggande utbildningar på grundnivå och avancerad nivå har utvärderats och genomlysts vid fyra tillfällen under de senaste 25 åren. Den senaste utvärderingen genomfördes 2013/14. Vi redogör här för utvärderingarnas fokus, de övergripande resultaten och de större förändringar som skett inom utbildningarna under 25-årsperioden. Det är dock viktigt att betona att utvärderingarnas fokus, själva utvärderingsobjektet, har varierat i dessa utvärderingar. Ibland har fokus varit på själva huvudområdet och andra gånger har fokus legat på yrkesexamen.

Utvärderingen 2000 - kritik mot den låga kravnivån

När utvärderingen genomfördes 2000 fanns socionomutbildningen vid sju lärosäten; Ersta Sköndal högskola, Göteborgs universitet, Lunds universitet, Mithögskolan, Stockholms universitet, Umeå universitet och Örebro universitet.

Inget lärosäte fick ifrågasatt examenstillstånd eller något omdöme om bristande kvalitet vid denna utvärdering. Däremot fick varje utbildning särskilda rekommendationer för vidare utveckling av utbildningen.

Bedömningen baserades på lärosätenas självvärderingar, information från platsbesök där bedömarna träffade företrädare för utbildningsledningen, lärare, övrig personal samt studenter och företrädare för studentorganisationerna. Som underlag ingick även en enkätundersökning till studenter samt en intervjustudie.³

Bedömargruppen identifierade svagheter i det pedagogiska ledarskapet inom många socionomprogram, där det ofta saknades en gemensam pedagogisk plattform. Många studenter uppgav att de upplevde att kraven var för låga och det fanns brister i hur examinationer utformades och återkopplingen till studenterna skedde. Bedömarna rekommenderade därför starkare pedagogiskt ledarskap, tydligare krav och examinationer samt en bättre integration av praktiska och teoretiska moment för att förbereda studenterna för yrkeslivet. Totalt sett framhöll bedömarna behovet av att balansera akademiska och yrkesförberedande delar av utbildningen för att säkerställa dess relevans och kvalitet.

Bedömargruppen konstaterade också att införandet av socialt arbete som ett centralt akademiskt ämne (vilket skedde 1977) var en omfattande förändring för socionomutbildningen i Sverige. Detta möjliggjorde både forskarutbildningar och magisterprogram inom området. I utvärderingen 2000 lyfte bedömarna fram att forskningsanknytningen hade varierat kraftigt mellan olika lärosäten men att man såg att den överlag hade förbättrats, med fler lärare som kombinerat forskarutbildning med undervisning.

Socialt arbete – en nationell genomlysning av ämnet 2003

Högskoleverkets genomlysning av ämnet socialt arbete från 2003 fokuserade på utvecklingen inom ämnet under några år i slutet av det sena 1990-talet. Genomlysningen hade en bred ansats och granskade både grundutbildning, forskarutbildning och forskning.

Socionomutbildningen ingick i genomlysningen och utbildningens strukturella förutsättningar och dimensionering beskrevs men det gjordes ingen regelrätt granskning av socionomexamen vid de olika lärosätena.⁴ Istället utvärderades hur det hade gått sedan den tidigare utvärderingen från 2000, alltså bara tre år innan genomlysningen.

Vid den här tiden beskrevs två huvudsakliga utbildningar inom området; de allmänna socionomutbildningarna och de med social

³ För intervjustudien genomförde Högskoleverket 114 intervjuer med yrkesverksamma socionomer, politiker, chefer, studenter och klienter.

⁴ Vid tiden för utvärderingen bedrevs socionomutbildning vid nio lärosäten; Ersta Sköndal högskola, Göteborgs universitet, Högskolan i Jönköping, Lunds universitet, Malmö högskola, Mithögskolan, Stockholms universitet, Umeå universitet och Örebro universitet.

omsorgsinriktning (äldre och funktionshindrade respektive socialpedagogik).

Genomlysningen från 2003 visade att arbetsklimatet hade förbättrats. Även socionomprogrammets resurser hade förbättrats något, men ekonomiska begränsningar kvarstod som ett hinder för ytterligare utveckling. Pedagogiskt ledarskap hade stärkts, vilket hade bidragit till bättre samordning och ansvar inom utbildningen.

Den låga kravnivån som kritiserades av både studenter och lärare i den tidigare utvärderingen återkom bedömarna nu till. Trots att åtgärder vidtagits för att höja kravnivån och förbättra examinationerna, kvarstod viss kritik från studenterna. Det fanns en fortsatt strävan att höja kravnivån för att säkra professionens status och förbereda studenterna bättre för arbetslivet.

Bedömarna konstaterade att socionomutbildningarna hade utvecklat olika profiler och inriktningar och att detta lett till diskussioner om utbildningens generalist- kontra specialistkaraktär samt överensstämmelsen med arbetsmarknadens behov. Vid tidpunkten för utvärderingen hade mer än hälften av lärosätena infört särskilda inriktningar.

Utvärdering 2009 – konvertering från social omsorgsexamen till socionomexamen

Högskoleverket utvärderade under 2009 samtliga utbildningar som leder till socionomexamen. Utbildningen bedrevs vid denna tid vid sexton lärosäten.⁵ Totalt fick sju utbildningar ifrågasatt examensrätt.

Bedömningarna i utvärderingen var främst baserade på de självvärderingar som lärosätena genomfört samt intervjuer vid platsbesök. Dessutom granskades ett antal utvalda examensarbeten.

Flera utbildningar visade på brister i både bredd och fördjupning inom centrala delar av utbildningen. Vid vissa lärosäten identifierades dessutom brister gällande progression och fördjupning samt lärarkompetens och lärarkapacitet.

Vid tiden för utvärderingen hade en ny examensordning för socionomexamen nyligen trätt i kraft.⁶ Den ersatte den tidigare examensordningen för den sociala omsorgsutbildningen och socionomutbildningen. Den nya examensordningen föregicks av en diskussion om hur en sammanslagning av socionomexamen och de sociala omsorgsutbildningarna skulle lösa problemen med det

⁵ Se bilaga 1 för en lista av de sexton utbildningar som utvärderades 2009.

⁶ Socionomexamen fick ny examensordning 2007 då social omsorgsexamen och socionomexamen sammanfördes.

”varierande utbudet av sociala utbildningar på högskolenivå”.⁷ Regeringen gav dåvarande Högskoleverket i uppdrag att utreda socionomutbildningarna och de sociala omsorgsutbildningarna.⁸ Man ansåg att utbildningarna inom området var alltför spretiga och att det var svårt för arbetsgivare att värdera kompetensen hos de sökande med olika utbildningar inom området.

Mitt i dessa stora förändringar av utbildningarna genomförs alltså utvärderingen 2009. Och detta märks tydligt i bedömargruppens resonemang och rekommendationer där mycket vikt läggs vid konverteringen från social omsorgsutbildning till socionomutbildning.

Vid utvärderingen 2009 konstaterade bedömargruppen att socionomutbildningen visserligen bedrevs vid sexton lärosäten men att det för studenternas del fanns 37 olika socionomutbildningar att söka till med tanke på de olika inriktningarna. Bedömargruppen rekommenderade lärosätena att utveckla socionomutbildningen som en generalistutbildning så att det skulle bli tydligt för både studenter och avnämare. Man menade att specialisering eller inriktning bör ligga sent i utbildningen eller inom ramen för en examen på avancerad nivå.

En uppföljning av de utbildningar som fick ifrågasatt examensrätt i utvärderingen 2009 genomfördes under 2011. Då bedömdes alla socionomutbildningar, förutom en, hålla hög kvalitet.

Utvärdering 2013-2014 – bred utvärdering med fokus på olikheter mellan examina

Vid utbildningsutvärderingen 2013–2014 utvärderades inte enbart socionomexamen utan även kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen i socialt arbete och de närliggande huvudområdena socialpedagogik, Social Work and Human Rights samt handikappvetenskap. Aktuella för utvärderingen var totalt arton lärosäten och av dessa fick totalt elva omdömet bristande kvalitet inom någon av de aktuella examina. Av de fjorton lärosäten⁹ som bedrev socionomutbildning fick två utbildningar bristande kvalitet.

Underlaget för bedömningen var studenternas självständiga arbeten (examensarbeten) och lärosätenas självvärderingar samt intervjuer med studenter och med lärosätena.

Bedömarna konstaterade att merparten av examina inom socialt arbete levde upp till kvalitetskraven men att det fanns brister. Socionomexamen kom väl ut i utvärderingen som helhet och bedömarna uppfattade att

⁷ Utvärdering av socionomutbildningen vid svenska universitet och högskolor, Rapport 2009:36 R, sid 22

⁸ Social omsorgsutbildning och socionomutbildning – en översyn. Högskoleverkets rapportserie 2003:29 R.

⁹ Se bilaga 1 för en lista över de fjorton lärosäten som bedrev socionomutbildning vid tiden för utvärderingen 2013/2014

lärosätena satsade på sina socionomutbildningar och gav dem stor prioritet. De brister man sett framkom oftare i magisterutbildningar än i övriga utbildningar.

När socionomutbildningen utvärderades 2013-2014 fokuserade man på sju examensmål som täckte tre olika kunskapsformer. Utvärderingen visade att några utbildningar inte fullt ut uppfyllde vissa centrala mål. De vanligaste bristerna rörde examensmålen om att visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete (mål 1), samt förmågan att identifiera, strukturera, utreda och utvärdera insatser på individ-, grupp- och samhällsnivå (mål 8). Ytterligare utmaningar inkluderade förmågan att göra åtgärdsbedömningar med en helhetssyn på människan, baserat på vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter, med särskilt fokus på mänskliga rättigheter (mål 10).

Utvalda examensmål utvärdering av socionomexamen 2013-2014

Mål 1: För socionomexamen ska studenten visa kunskap om områdets vetenskapliga grund samt kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete

Mål 2: För socionomexamen ska studenten visa kunskap och förståelse för samspelet mellan individers och grupper sociala situation, levnadsvillkor, fysiska och psykiska hälsa samt funktionsförmåga i förhållande till samhälleliga och andra bakomliggande faktorer

Mål 6: För socionomexamen ska studenten visa förmåga att tillämpa relevanta författningar i synnerhet inom det sociala området

Mål 7: För socionomexamen ska studenten visa förmåga att förstå, utreda och analysera sociala processer och problem

Mål 8: För socionomexamen ska studenten visa förmåga att identifiera, strukturera, utreda och utvärdera insatser på individ-, grupp- och samhällsnivå

Mål 10: För socionomexamen ska studenten visa förmåga att med helhetssyn på människan göra åtgärdsbedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna

Mål 11: För socionomexamen ska studenten visa förmåga till ett professionellt bemötande och förhållningssätt

En uppföljning av alla de examina som fick bristande kvalitet i utvärderingen 2013-2014 genomfördes under 2015.¹⁰ De två socionomutbildningar som fått omdömet bristande kvalitet bedömdes då hålla hög kvalitet.

¹⁰ UKÄ 00326-14

Examenstillståndsprövningar

Vid sidan av de utbildningsutvärderingar och genomlysningar av socionomutbildningen som genomförts under de senaste 25 åren har även ett antal examenstillståndsprövningar genomförts. För att bedriva socionomutbildning krävs examenstillstånd för socionomexamen och lärosätet behöver ansöka om examensrättigheter. UKÄ prövar då om lärosätet har de förutsättningar som krävs för att studenter ska nå examensmålen för utbildningen och att den planerade utbildningen motsvarar kvalitetskraven som framgår av högskolelagen och högskoleförordningen. Sedan 2000 har fjorton nya utbildningar tillkommit genom sådana prövningar.¹¹ En del av dessa utbildningar har inte granskats sedan de fick examensrättigheter.¹²

¹¹ Examenstillstånd för socionomexamen har sedan 2000 beviljats följande lärosäten: Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Kalmar, Högskolan Kristianstad, Högskolan Väst, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Södertörns högskola, Uppsala universitet och Växjö universitet.

¹² Mälardalens universitet (examenstillstånd 2010), Högskolan Dalarna, (examenstillstånd 2012), Södertörns högskola (examenstillstånd 2017), Högskolan Väst (examenstillstånd 2020).

UKÄ har haft tillsynsärenden

Universitetskanslersämbetet har sedan den senaste utvärderingen 2014 mottagit omkring nio tillsynsanmälningar som täcker en rad olika områden. Bland annat har det handlat om obligatorisk fysisk närvaro vid distansundervisning och hanteringen av den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). I två av dessa ärenden har UKÄ framfört kritik mot de berörda lärosätena.

Aktuell statistik för socionomutbildningar

Inför utvärderingen har UKÄ sammanställt den senaste statistiken om socionomutbildningar. Statistiken sätts i relation till andra yrkesutbildningar, se mer i faktarutan *Om jämförelser med andra yrkesutbildningar*.

Om jämförelser med andra yrkesutbildningar

Utbildningarna som leder till socionomexamen jämförs i statistiken med andra yrkesutbildningar. Vi gör detta på två sätt. För att kunna ge en bredare överblick jämför vi med en så kallad "jämförelsegrupp". I jämförelsegruppen ingår alla tre och tre och ett halvt åriga yrkesexamina på grundnivå, se bilaga 2. För att sen kunna ge en mer nyanserad bild av hur socionomutbildningen står sig i förhållande till mer närliggande utbildningar redovisar vi även statistik för sjuksköterske- och förskolläraryrkesutbildningarna.

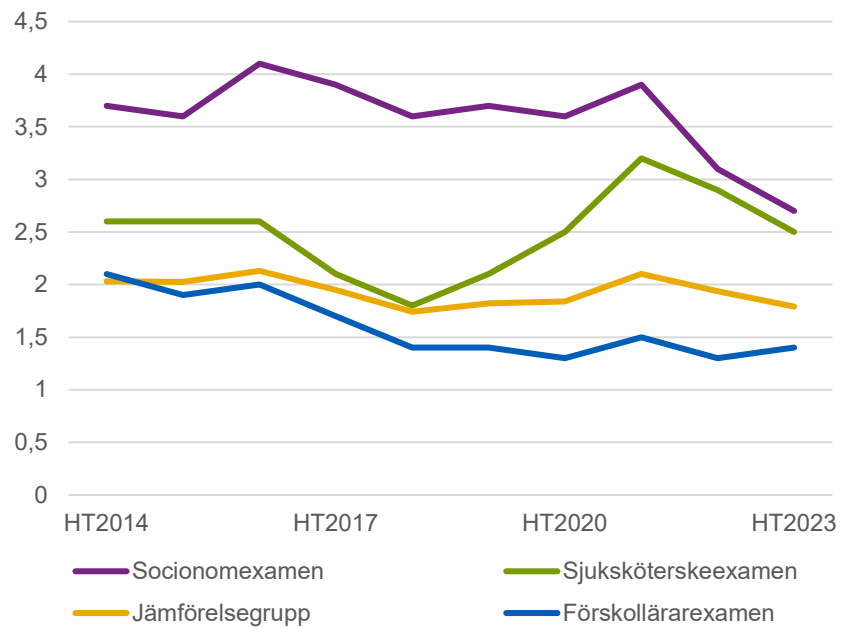
Sjuksköterske- och lärarutbildningarna är intressanta att jämföra med eftersom de, precis som socionomutbildningen, leder till professioner inom välfärden. Det är också större utbildningar med ett stort antal studenter. Men eftersom merparten av lärarutbildningarna sker på avancerad nivå har vi valt att jämföra med förskolläraryrkesutbildningen på grundnivå som i likhet med socionomutbildningen är en tre och ett halvt årig yrkesexamen som omfattar 210 högskolepoäng.

Det är bra att ha i åtanke att fördelningen av antal studenter inte är jämn mellan utbildningar som ingår i jämförelsegruppen. Till exempel utgör studenter som läser utbildning som leder till sjuksköterskeexamen en stor majoritet av jämförelsegruppen. Därmed har de utbildningarna en stor påverkan på genomsnittsvärdena.

Söktrycket är högre än för jämförbara yrkesutbildningar

Diagram 2 visar att söktrycket för utbildningar som leder till socionomexamen under de senaste tio åren har varit högre än det genomsnittliga söktrycket till utbildningar inom jämförelsegruppen. Söktrycket har även varit högre jämfört med program mot sjuksköterskeexamen och förskolläraryrkesexamen. De senaste två åren har dock söktrycket gått ned något så att det för socionomexamen ligger på nästan samma nivå som för sjuksköterskeexamen. Söktryck till ett program beräknas som antalet behöriga förstahandssökande per antagen och ger därför en bild av hur stort intresset är för utbildningen.

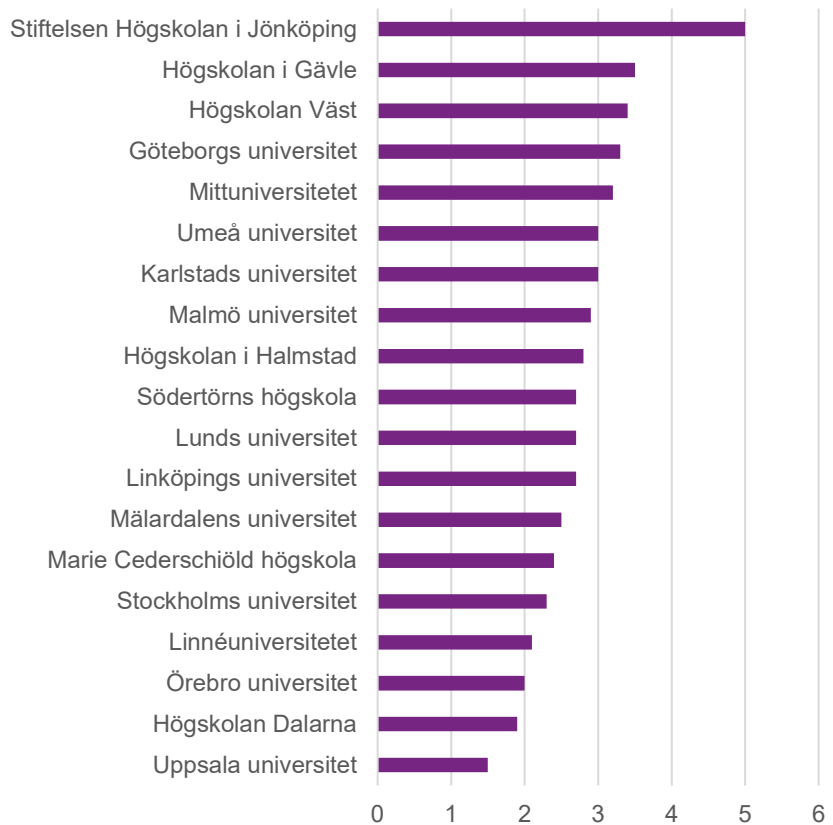
Diagram 2: Söktryck till program mot socionomexamen, förskolläraryxamen, sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen, hösttermin 2014 till och med hösttermin 2023.

Söktrycket till utbildning som leder till socionomexamen har mellan de senaste tio åren varierat mellan 3 och 4 behöriga förstahandssökande per antagen. Det lägsta söktrycket uppmättes för höstterminen 2023 och det högsta söktrycket uppmättes för höstterminen 2016.

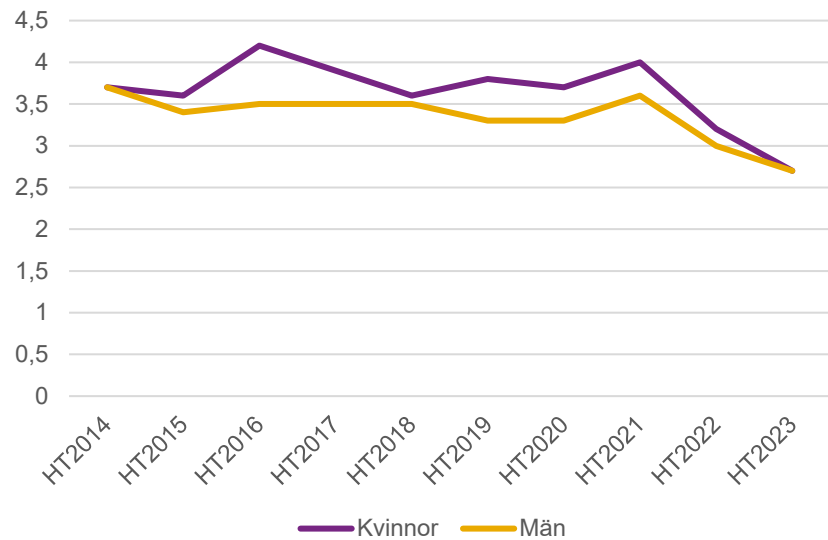
Diagram 3 visar hur söktryck till hösttermin 2023 varierar mellan olika lärosäten. Genomsnittsvärdet för söktrycket till alla lärosäten under den terminen var 2,7 behöriga förstahandssökande per antagen. Högst söktryck hade Stiftelsen Högskolan i Jönköping och lägst söktryck hade Uppsala universitet.

Diagram 3: Söktryck till program mot socionomexamen, per lärosäte, höstterminen 2023

Söktrycket har under fler år varit något lägre bland män jämfört med kvinnor men låg under senaste höstterminen på samma nivå. Diagram 4 visar söktrycket till program mot socionomexamen uppdelad på kvinnor och män, hösttermin 2014 till och med hösttermin 2023. Höstterminen 2023 var söktrycket bland kvinnor och män lika och låg på 2,7 behöriga förstahandssökande per antagen.

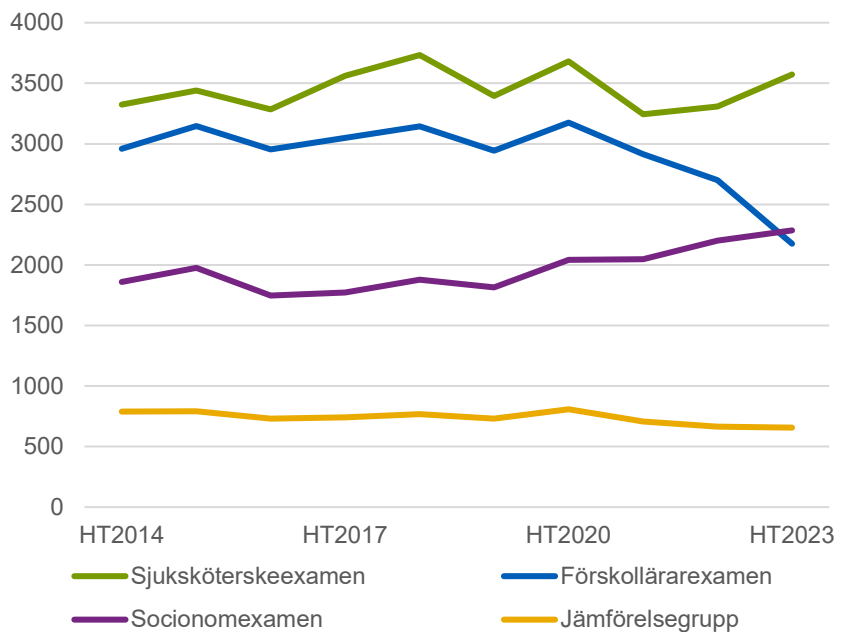
Diagram 4: Söktryck till program mot socionomexamen uppdelad på kvinnor och män, hösttermin 2014 till och med hösttermin 2023

Antalet antagna har ökat

Diagram 5 visar antal antagna till program mot socionomexamen, förskollärarexamen, sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen. Antalet antagna till utbildning som leder till socionomexamen har ökat gradvis under den senaste tioårsperioden, från 1 860 till 2 290. Det var en ökning av 430 personer.

Diagram 5: Antal antagna till program mot socionomexamen, förskollärarexamen, sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen, hösttermin 2014 till och med hösttermin 2023.

Antalet antagna till utbildning som leder till socionomexamen har de senaste tio åren varit högre än den genomsnittliga antagningen i jämförelsegruppen. För utbildningar som leder till sjuksköterskeexamen och förskollärarexamen har det varit fler antagna jämfört med för socionomexamen. Antalet antagna till program mot förskollärarexamen har dock minskat de senaste åren samtidigt som antal antagna till socionomexamen har ökat så de ligger nu ungefär på samma nivå, omkring 2 200.

Diagram 6 visar att antagningen till utbildningar som leder till socionomexamen är starkt kvinnodominerad. Av alla antagna höstterminen 2023 var 84 procent kvinnor, medan 16 procent var män.

Diagram 6: Andelen kvinnor och män antagna till program mot socionomexamen, hösttermin 2014 till och med 2023.

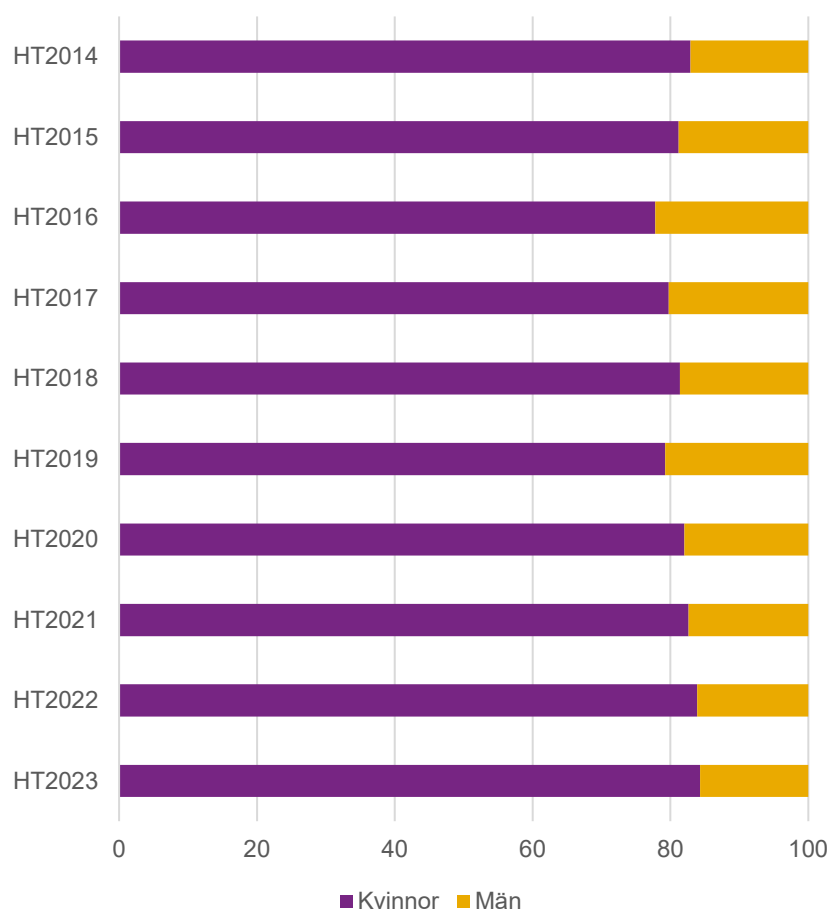
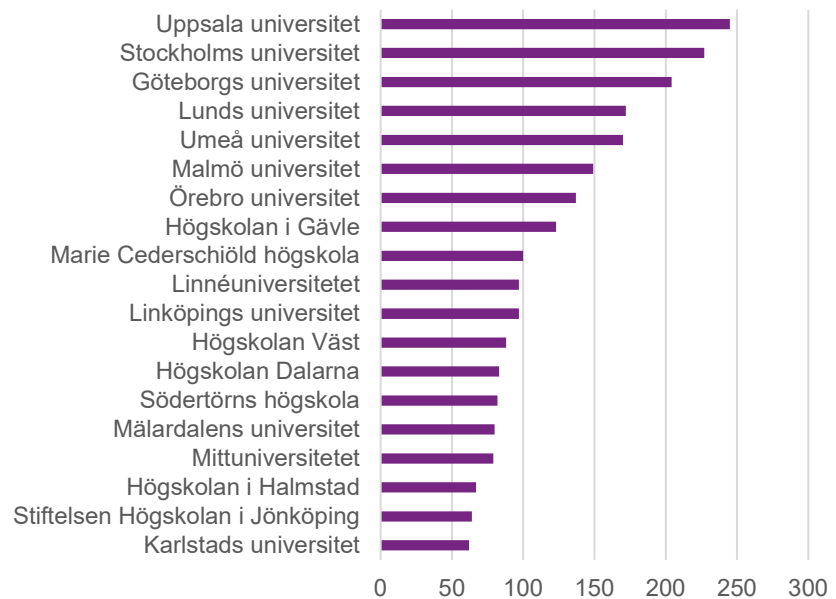

Diagram 7 visar antal antagna till olika lärosäten. Med antagna avses personer som blivit erbjudna utbildningsplats på en viss utbildning vilket inte är liktydigt med att den antagna verkligen påbörjat utbildningen. Under höstterminen 2023 hade Uppsala universitet högst antal antagna till utbildning som leder till socionomexamen. Lägst antal antagna under den höstterminen hade Karlstads universitetet.

Diagram 7: Antal antagna till program mot socionomexamen, per lärosäte, hösttermin 2023

Antalet helårsstudenter har ökat över tid

Antalet helårsstudenter inom utbildning som leder till socionomexamen har ökat över tid. Helårsstudenter är antalet studenter som är förstagångs- och fortsättningsregistrerade. För det genomsnittliga antalet helårsstudenter inom jämförelsegruppen har det totala antalet helårsstudenter delats med antalet utbildningar i jämförelsegruppen.

Diagram 8 visar antal helårsstudenter på program mot socionomexamen, forskolläraryxamen och sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen, läsår 2013/14 till och med 2022/23. Det lägsta antalet helårsstudenter fanns läsåret 2015/16 (7 420) och det högsta antalet helårsstudenter fanns för det senaste läsåret 2022/23 (9 370). Det innebär en ökning av 1 950 helårsstudenter sedan läsåret 2015/16.

Jämfört med det genomsnittliga antalet helårsstudenter på yrkesutbildningar i jämförelsegruppen finns det varje läsår fler helårsstudenter inom utbildningar som leder till socionomexamen. Det var däremot fler helårsstudenter registrerade på program mot sjuksköterskeexamen. Under flera år har antalet helårsstudenter varit fler på program mot forskolläraryxamen men en minskning på det programmet de senaste läsåren har gjort att det läsår 2022/23 var ungefär samma antal på program mot socionomexamen.

Diagram 8: Antal helårsstudenter på program mot socionomexamen, förskolläraexamen och sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen, läsår 2013/14 till och med 2022/23.

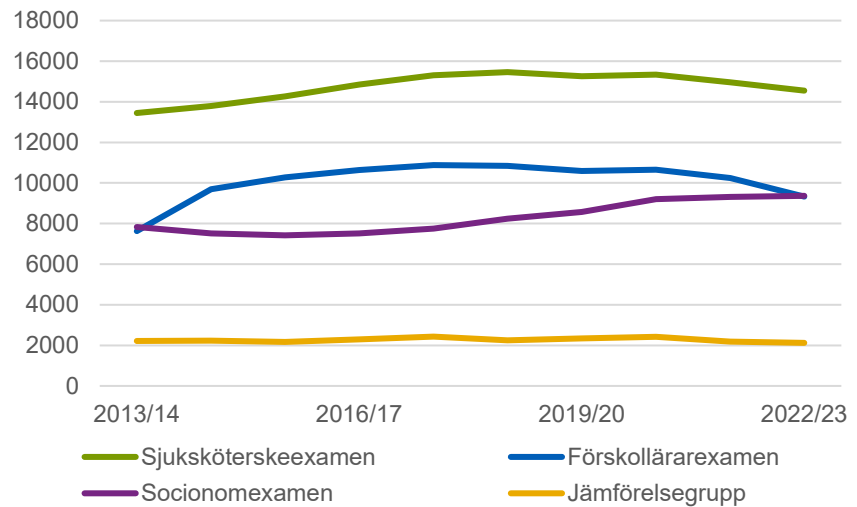
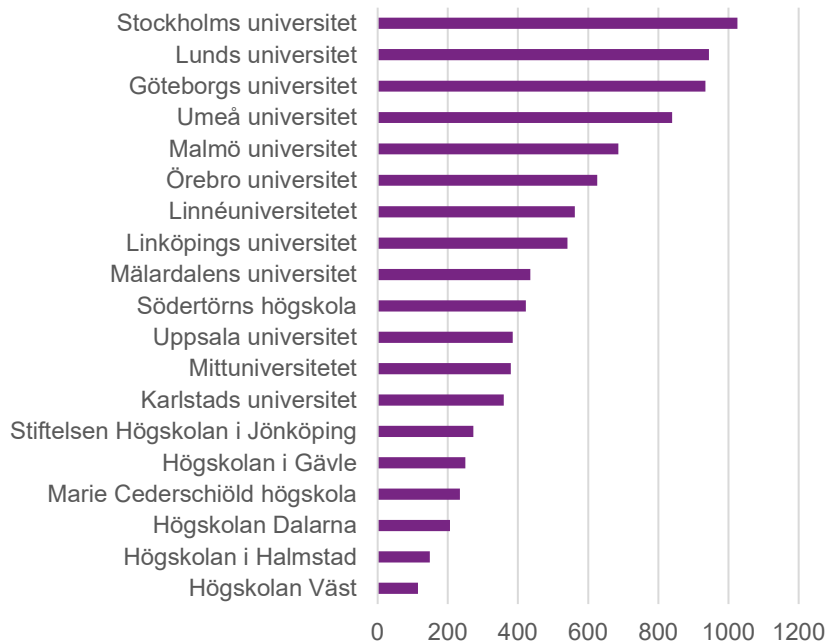

Diagram 9 visar antal helårsstudenter inom utbildning som leder till socionomexamen, per lärosäte, läsåret 2022/23. Stockholms universitet har flest helårsstudenter i utbildning som leder till socionomexamen (1 030). Lägst antal helårsstudenter i utbildning har Högskolan Väst (115).

Diagram 9: Antal helårsstudenter inom utbildning som leder till socionomexamen, per lärosäte, läsåret 2022/23.

Drygt 2000 socionomexamina utfärdas varje år

Diagram 10 visar antal utfärdade socionomexamina och antal utfärdade examina inom förskolläraryxamen, sjuksköterskeexamen samt det genomsnittliga antalet för utbildningar inom jämförelsegruppen. Antal utfärdade socionomexamina varierar mellan som lägst 1 900 under läsåret 2017/18 och som högst 2 480 under det senaste läsåret 2022/23. Ökningen innebär ungefär 600 fler utfärdade examina och ligger nu ungefär på samma nivå som för tio år sedan.

Diagram 10: Antal utfärdade socionomexamina och examina inom förskolläraryxamen, sjuksköterskeexamen samt genomsnittligt antal utfärdade jämförelsegruppen, läsår 2013/14 till och med 2022/23.

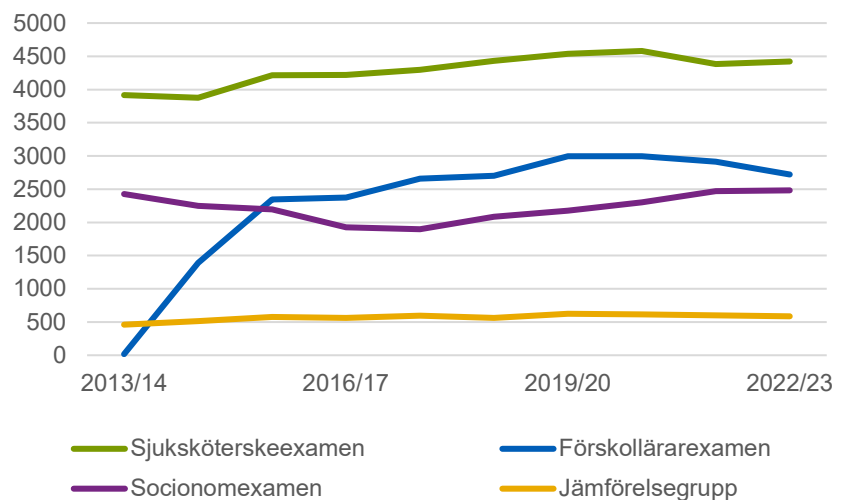
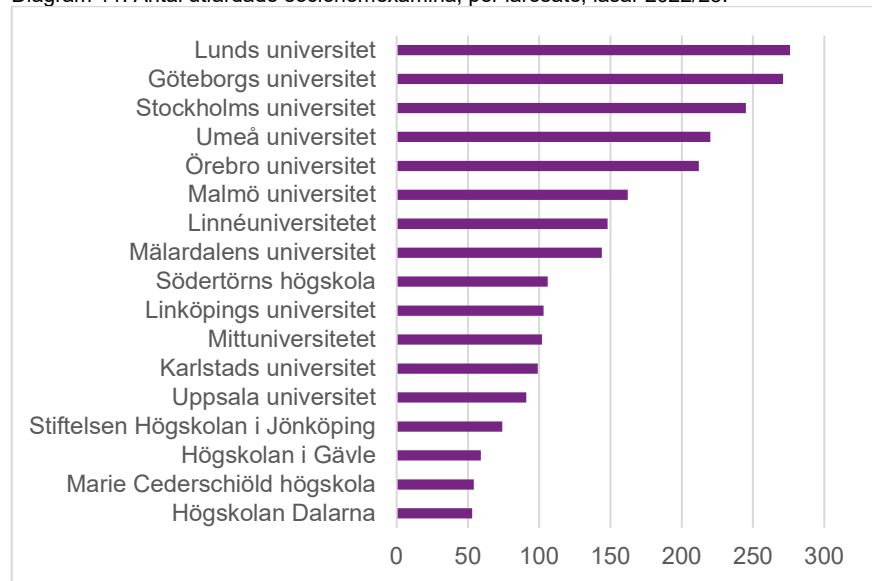

Diagram 11 visar antal utfärdade socionomexamina per lärosäte. Under läsåret 2022/23 utfärdade Lunds universitet flest examina. Lägst antal examina utfärdades av Högskolan Dalarna. Högskolan i Halmstad och Högskolan Väst ingår inte i diagrammet. De fick examenstillstånd för socionomexamen 2019 respektive 2020 och de första kullarna examineras 2024 respektive 2025. Södertörns högskola fick examenstillstånd 2017 och antog den första kullen vårterminen 2018 och ingår därför i diagrammet.

Diagram 11: Antal utfärdade socionomexamina, per lärosäte, läsår 2022/23.

Genomströmningen är högre än genomsnittet för yrkesutbildningar

Ett sätt att mäta genomströmning är med måttet examensfrekvens som visar hur stor andel av nybörjarna ett visst läsår som har tagit ut en examen. Diagram 12 visar examensfrekvens för studenter som påbörjat utbildningar som leder till socionomexamen, förskollärarexamen och sjuksköterskeexamen samt genomsnittlig examensfrekvens för utbildningar i jämförelsegruppen, läsåren 2006/07–2016/17. Högskolan Väst, Högskolan i Halmstad och Södertörns högskola ingår inte eftersom lärosätena inte hade examenstillstånd för utbildningarna under den perioden. För jämförelsegruppen ingår inte heller alla program vid alla läsår, till exempel finns uppgift om förskollärarexamen endast från och med 2011/12.

Examensfrekvensen för socionomutbildningar har över tid legat på mellan 70 och 74 procent för de studenter som påbörjade utbildningen mellan läsåren 2007/08 och 2016/17. Som lägst låg examensfrekvensen på 70 procent 2008/09 och som högst låg den på 74 procent 2006/07. Den genomsnittliga examensfrekvensen i jämförelsegruppen har under alla år i tidsserien varit runt 65 procent.

Diagram 12: Genomströmning (examensfrekvens) för studenter som påbörjat program mot socionomexamen, förskolläraryxamen och sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen, läsåren 2006/07 till och med 2016/17.

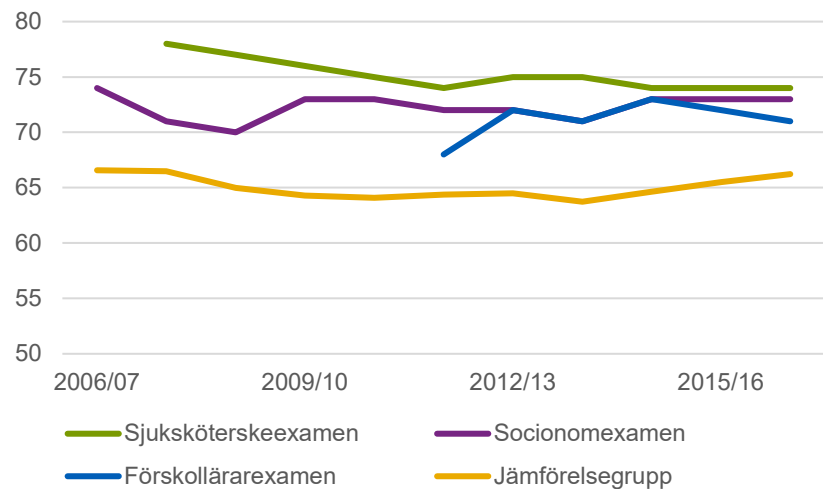

Diagram 13 visar examensfrekvensen för kvinnor och män på program mot socionomexamen de senaste 10 åren. Kvinnors examensfrekvens har i snitt legat på 75 procent och männens på 59 procent.

Diagram 13: Examensfrekvens för nybörjare på program mot socionomexamen per kön, nybörjarläsåret 2006/07 till och med 2016/17.

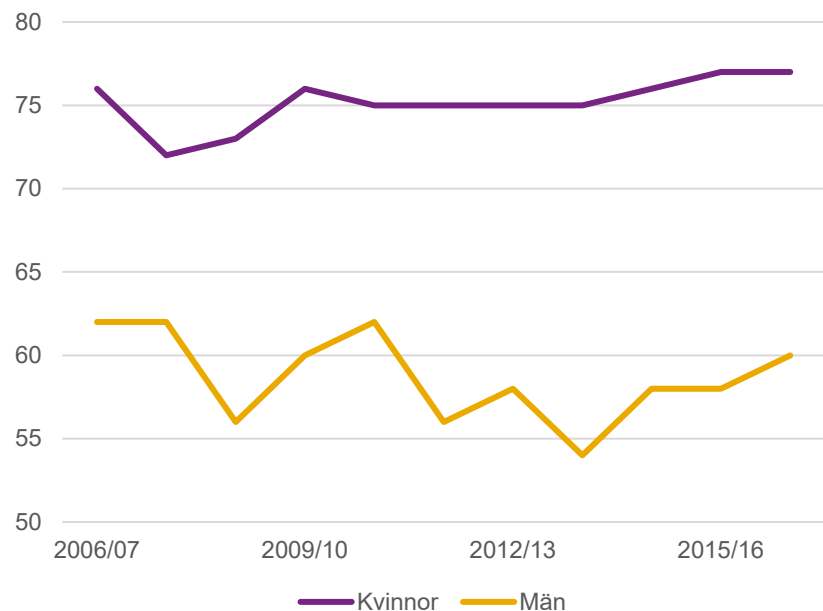
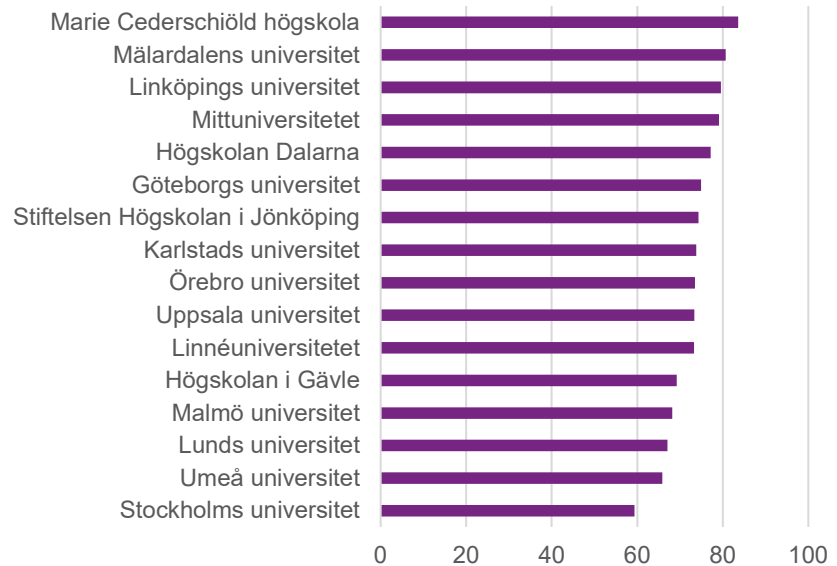

Diagram 14 visar examensfrekvens för studenter som påbörjat utbildning som leder till socionomexamen läsåret 2016/17, per lärosäte. Marie Cederschiöld högskola är det lärosäte där högst andel av studenterna som påbörjade utbildningen under läsåret 2016/17 har fått en socionom-

examen utfärdad under uppföljningstiden. Lägst andel finns vid Stockholms universitet. Högskolan Väst, Högskolan i Halmstad och Södertörns högskola ingår inte i diagrammet eftersom lärosätena inte hade examenstillstånd för socionomutbildningen under den perioden.

Diagram 14: Genomströmning (examensfrekvens) för studenter som påbörjat utbildning som leder till socionomexamen läsåret 2016/17, per lärosäte.

Studenter som inom uppföljningstiden fått en socionomexamen utfärdad vid ett annat lärosäte än det de påbörjade sina studier vid ingår i statistiken för det lärosäte där de påbörjade sin utbildning.

I en UKÄ-rapport från 2017, undersöktes genomströmningen på de tio största yrkesexamensprogrammen, där socionomprogrammet ingår.¹³ Ett mönster som framträdde var att män uppvisade en större benägenhet att hoppa av studierna än kvinnor. Störst risk för avhopp hade män på de kvinnodominerade utbildningarna, som socionom, förskollärare och sjuksköterska. På socionomprogrammet var avhoppbenägenheten dubbelt så hög för män än för kvinnor. Ett annat mönster var att låga betyg från gymnasiet genomgående ökade risken att avsluta den

¹³ Tidiga avhopp från högskolan - Analyser av genomströmning på de tio största yrkesexamensprogrammen (UKÄ Rapport 2017:17)

påbörjade utbildningen i förtid. Detta gällde på alla de studerade programmen förutom socionomprogrammet.

Nästan alla socionomer etablerar sig på arbetsmarknaden

UKÄ publicerar statistik över studenternas etableringsgrad på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter avlagd examen.¹⁴ Den aktuella statistiken gäller för de studenter som fått examen utfärdad läsåren 2010/11–2019/20. Etableringsgraden utgörs av andelen med en etablerad ställning på arbetsmarknaden (se bilaga). Undersökningspopulationen omfattar alla individer som tog en examen under ett visst läsår.

Diagram 15 visar etableringsgrad 1–1,5 år efter avlagd examen på program mot socionomexamen, förskolläraryxamen och sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen, examinerade läsåren 2010/11 till och med 2019/20. Andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden har varierat mellan som lägst 82 procent för de som fick examen utfärdad läsåren 2010/11 och som högst 89 procent för de som fick examen utfärdad läsåret 2014/15. Andelen har sedan minskat något och för studenter med examen utfärdad läsåret 2019/20 var andelen med etablerad ställning 86 procent.

Den genomsnittliga etableringsgraden för socionomer för hela tidsperioden var drygt 86 procent, vilket var en procentenhet lägre än för jämförelsegruppen.

¹⁴ Statistiken utgår från longitudinella registerdata på individnivå och hämtas ifrån UKÄ:s databas på MONA: Statistiska centralbyråns (SCB) plattform för mikrodata.

Diagram 15: Etableringsgrad 1–1,5 år efter avlagd examen på program mot socionomexamen, förskolläraryxamen och sjuksköterskeexamen samt jämförelsegruppen, examinerade läsåren 2010/11 till och med 2019/20. Notera bruten y-axel.

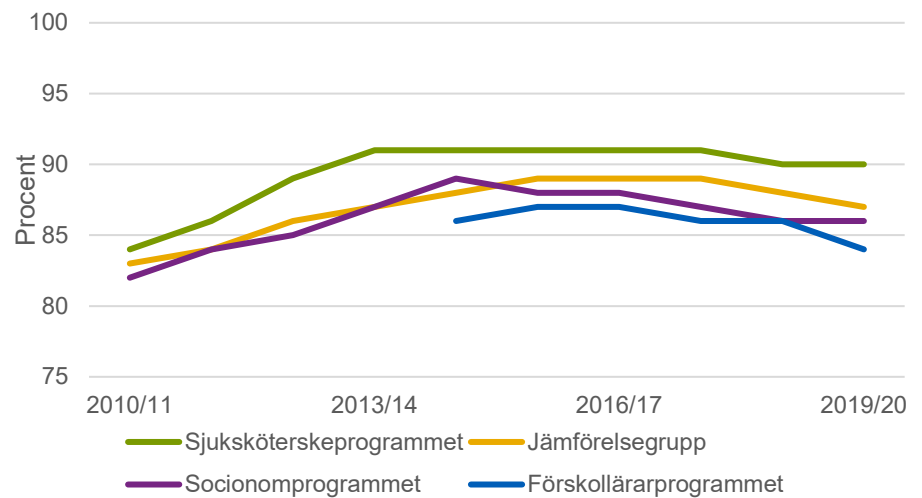

Diagram 16 visar etableringsgraden 1–1,5 år efter avlagd socionomexamen per lärosäte, examinerade läsåret 2020/21. Skillnader i etablering kan bero bland annat på att olika lärosäten kan ha olika studentsammansättning samt att det regionala arbetsmarknadsläget skiljer sig åt. Mälardalens universitet hade högst etableringsgrad bland de studenter som fick examen utfärdad under läsåret 2020/21. Lägst etableringsgrad under det aktuella uppföljningsåret hade studenterna som fått examen utfärdad från Malmö universitet.

I diagrammet ingår de lärosäten med examenstillstånd för socionomutbildning och som hade studenter som kommit så långt att de kunde examineras 2020/2021. Högskolan Väst och Högskolan i Halmstad ingår därför inte i diagrammet. Ersta Sköndal Bräcke högskola bytte namn till Marie Cederschiöld högskola 2022.

Diagram 16: Etableringsgrad 1–1,5 år efter avlagd socionomexamen per lärosäte, examinerade läsåret 2020/21.

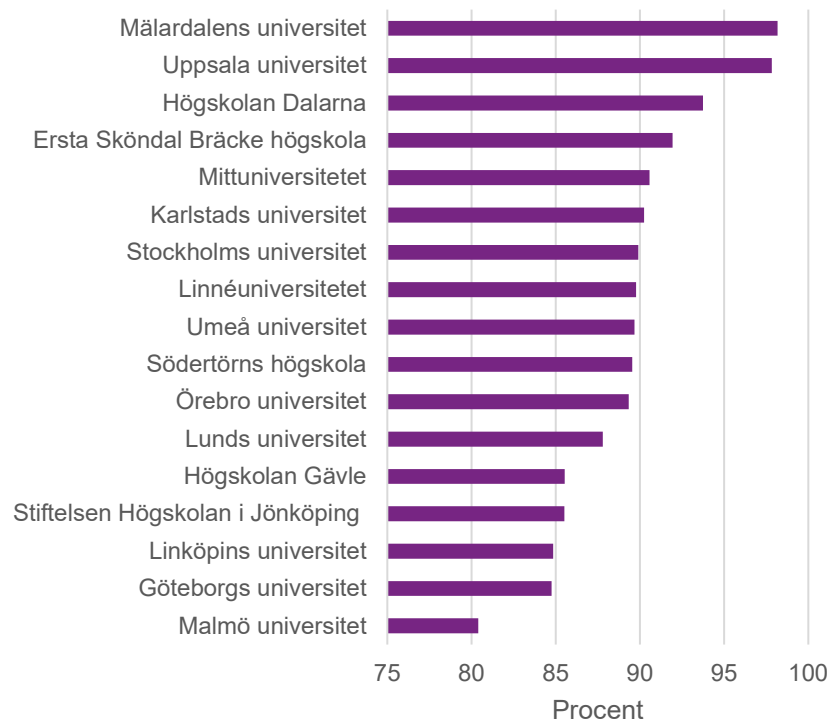
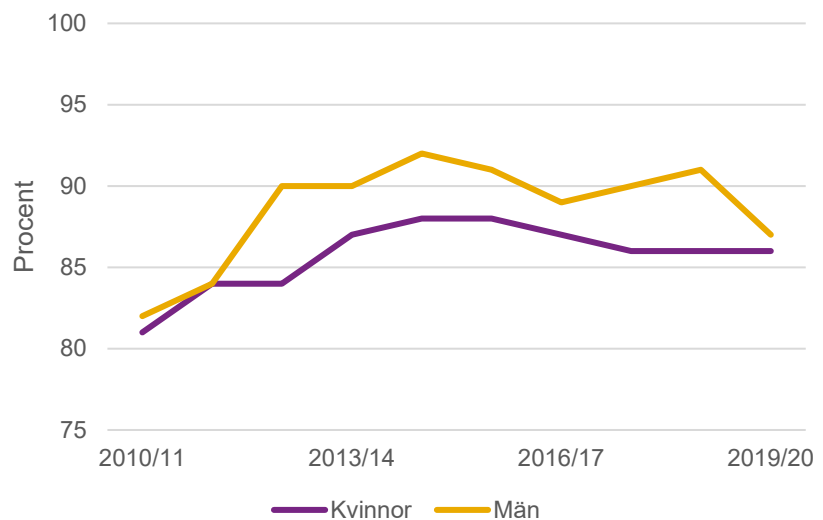

Diagram 17 visar kvinnor och mäns etableringsgrad 1-1,5 år efter avlagd examen för socionomprogrammet, examinerade läsåren 2010/11 - 2019/20. Etableringsgraden för män var något högre än för kvinnor under hela tidsperioden, i genomsnitt 89 procent och för kvinnor 86 procent. Män har en något högre etableringsgrad även efter sjuksköterskeprogrammet, förskolläraryrket och de yrkesexamensprogrammen som ingår i jämförelsegruppen.

Diagram 17: Kvinnor och mäns etableringsgrad 1-1,5 år efter avlagd examen för socionomprogrammet, examinerade läsåren 2010/11 till och med 2019/20.

Matchningen är god men det finns risk för ett överskott 2040

UKÄ:s statistik över de vanligaste yrken ingår som en del av statistik om etablering på arbetsmarknaden efter högskoleutbildning. Utöver det har vi kompletterat med viss statistik om arbetsmarknadsprognoser och analyser över framtidens behov av högskoleutbildade som SCB publicerar.

Socionomerna arbetar i stor utsträckning inom områden de är utbildade till. De fem vanligaste yrkena 1-1,5 år efter avlagd examen (examinerade läsåret 2020/21) är:

- Socialsekreterare (56,9 procent)
- Biståndsbedömare m.fl. (13,7 procent)
- Kuratorer (8,0 procent)
- Behandlingsassistenter och socialpedagoger m.fl. (4,0 procent)
- Enhetschefer inom äldreomsorg, nivå 2 (3,9 procent)
- Övriga yrken (13,6 procent)

Andel studenter som tog socionomexamen mellan läsåren 2014/15-2017/18 och därefter påbörjade en forskarutbildning senast 2022/23 var 0,4 procent. Motsvarande andel bland studenter med sjuksköterskeexamen respektive förskolläraryxamen var 0,2 procent.

I SCB:s analyser framgår det att socionomernas matchning på arbetsmarknaden är god. I matchningsstatistik från 2018¹⁵ beskrivs i vilken utsträckning anställda personer med olika typer av utbildning har ett arbete som inriktnings- och nivåmässigt matchar deras utbildning. Drygt 40 600 personer i åldern 20-64 år hade 2016 en socionomutbildning. Nio av tio arbetar i ett yrke som helt matchar utbildningen. SCB skriver att i jämförelse med andra eftergymnasiala utbildningar är matchningen bland socionomutbildade hög, vilket kan tolkas som att det finns en stor efterfrågan på personer med denna kompetens.

Vidare står det i SCB-rapporten att antalet nybörjare på socionomprogrammet har ökat under senare år. Med hänsyn till pensionsavgångar och att ett mindre antal beräknas lämna utbildningsgruppen på grund av vidareutbildning, förväntas tillgången på

¹⁵ Matchningen på arbetsmarknaden – sambandet mellan utbildning och yrke. SCB – *Trender och Prognoser 2023. Befolkning, utbildning, arbetsmarknad – med sikte på 2040.*
https://www.scb.se/contentassets/7a1344b6af49412f992a398a594bcfa1/uf0521_2018a01_br_a40br1806.pdf

socionomutbildade öka med cirka 50 procent till 2040. SCB:s analys är att det på sikt finns en risk för överskott på utbildade.

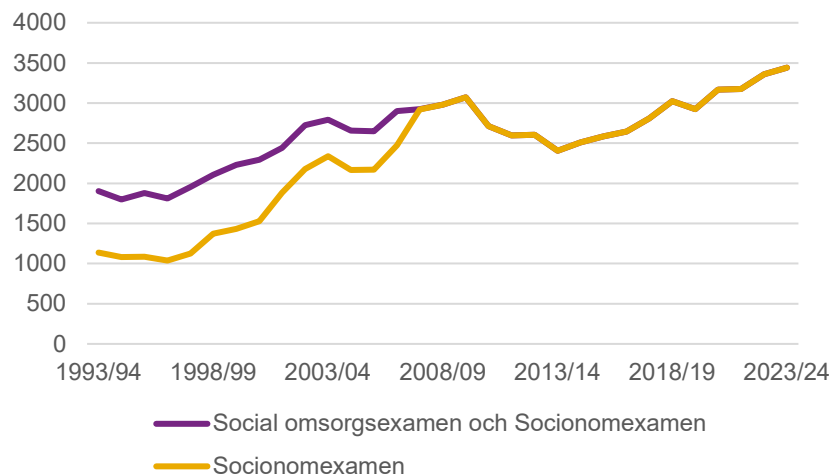
Arbetsmarknadsläget kan dock variera mellan olika yrken och beror på yrkeserfarenhet och kompetens.

Socionomutbildningens historiska expansion

Sedan 1993, då totalt sju lärosäten bedrev social omsorgsexamen och socionomexamen¹⁶ har socionomutbildningen i Sverige genomgått en kraftig expansion. Detta märks speciellt under de senaste 20 åren då antal lärosäten som bedriver socionomutbildning ökat från elva utbildningar (2004) till nitton utbildningar (2024).¹⁷ Under samma tidsperiod har även antal studenter ökat kraftigt. Ett mönster som återfinns i hela högskolesektorn under samma period, där både antalet utbildningar och antalet studenter har ökat.

Diagram 17 visar antal programnybörjare på utbildningar som leder till social omsorgsexamen eller socionomexamen mellan läsåren 1993/1994 och 2023/2024. Läsåret 1993/1994 var antalet programnybörjare på program som leder till social omsorgsexamen och socionomexamen 1 900 och läsåret 2023/24 var antal nybörjare på program som leder till socionomexamen 3 440, dvs en total ökning med 1 540 studenter.

Diagram 17: Antal programnybörjare på program som leder till social omsorgsexamen och socionomexamen, läsåret 1993/94 - 2023/24

¹⁶ En ny examensordning för socionomexamen trädde i kraft 2007. Den ersatte den tidigare examensordningen för den sociala omsorgsutbildningen och socionomutbildningen. Innan 2007 bedrevs alltså två närliggande utbildningar parallellt. Efter ändringarna 2007 sammanslås dessa två till en examen som framgån timer tidigare i förstudien.

¹⁷ Se bilaga 1 för mer information om vilka lärosäten som bedrivit socionomutbildning sedan utvärderingen år 2000.

Sammanfattning av statistiken

Söktrycket till utbildningar som leder till socionomexamen visar att utbildningen är förhållandevis populär, även om söktrycket sjunkit något de senaste åren. Majoriteten av de som antas är kvinnor. Antal antagna studenter per termin skiljer sig mellan olika lärosäten. De lärosäten som har högst antal antagna tar emot närmare 250 studenter per termin (höstterminen), lärosäten med lägst antal antagna tar emot drygt 50 studenter.

Examensfrekvensen ligger på mellan 70 och 74 procent och drygt 2000 socionomexamina utfärdas varje år. Genomströmning för studenter som påbörjat utbildningar som leder till socionomexamen är högre än genomsnittet för yrkesutbildningar. Nästan alla socionomer etablerar sig snabbt på arbetsmarknaden och de arbetar inom områden de är utbildade till.

Socionomutbildningen i Sverige har genomgått en kraftig expansion under de senaste 20 åren. Antal lärosäten som bedriver socionomutbildning har ökat från elva till nitton. Under samma tidsperiod har antal programnybörjare studenter ökat med drygt 1 500 studenter.

Röster från sektorn

Här nedan följer en redogörelse av några utvecklingsområden som återkommande lyfts av centrala aktörer från sektorn i samband med socionomutbildningen. Denna redogörelse är inte uttömmande utan representerar några mer omtalade områden.

Socionomers vidareutbildning och möjligheter till specialisering

En studie gjord 2021 på uppdrag av Förbundet Sveriges socionomutbildningar (FSSOC)¹⁸ argumenterar för att den akademiska vidareutbildningen för socionomer är den mest kritiska och underutvecklade aspekten av professionsutvecklingen. Författarna till studien menar att det är nödvändigt att utöka och förbättra tillgången till vidareutbildning för att hålla jämna steg med yrkesfältets och grundutbildningens expansion. Enligt studien uppgår andelen med akademisk vidareutbildning bland socionomer till 2,7 % (under de senaste 10 åren). Bland sjuksköterskor uppgår andelen akademiskt vidareutbildade till 52,5% under samma period.

I studien argumenteras för en nationellt strukturerad vidareutbildning på avancerad nivå. En förstärkt gemensam struktur för handledning och kurser på doktorandnivå för att säkerställa att socionomfältet kan upprätthålla en hög kompetensnivå och möta framtida utmaningar effektivt är också något som lyfts fram som viktigt i studien.

Det betonas att det är viktigt att utöka tillskottet av forskarutbildad personal inom det primära huvudområdet socialt arbete. Bristen på kvalificerad personal för undervisning och forskning vid lärosätena är en stor utmaning som kan hindra utvecklingen av såväl grundutbildning som vidareutbildning inom socionomfältet. Forskningen inom socialt arbete har ökat men är fortfarande underdimensionerad i förhållande till både yrkesfältets behov och utbildningens expansion menar författarna till studien.

I en undersökning om socionomutbildningen genomförd 2024 framhåller Sveriges kommuner och regioner (SKR) att regeringen bör tillsätta en utredning för att bland annat undersöka behovet av specialistutbildningar på avancerad nivå och vilka sådana som kan vara aktuella.¹⁹ ²⁰ Samtidigt betonar SKR att det är viktigt att först säkerställa att grundutbildningen

¹⁸ Tapio Salonen och Alexandru Panican, Socialhögskolan, Lunds universitet. 2021. *Genomlysning av socionomfältet, Nuläge och prognoser om socionomers utbildning och arbetsmarknad*

¹⁹ Sveriges Kommuner och Regioner, 2024. *Socionomprogrammet; En undersökning om hur socionomprogrammet kan utvecklas*

²⁰ SKR föreslår att regeringen tillsätter en utredning för att se över främst fem områden;

- Utreda vilka kurser som ska ingå som minimikrav
- Se över examensmål
- Ta fram förslag för att stärka VFU
- Utred "alternativt urval" för att få fler personer med arbetslivserfarenhet till utbildningen
- Utreda om specialistutbildningar behövs och i så fall vilka

innehåller alla nödvändiga kurser för studenterna. De påpekar också att det vore fördelaktigt om utredningen genomförs i samverkan med relevanta parter, såsom arbetsgivare (både kommuner och andra arbetsgivare) och lärosäten. Dessutom lyfter SKR fram att utredningen bör innehålla förslag på hur eventuella specialistutbildningar ska finansieras.

Även i den statliga utredningen av socionomutbildningen (U 2023:04) tas frågan om specialisering upp i direktiven.²¹ Utredarens uppgift är bland annat att ”kartlägga vilka möjligheter som finns att inom högskolan specialisera sig i socialt arbete eller motsvarande inom området ungdomsbrottslighet och bedöma om det finns behov av ytterligare specialiseringar, och i så fall föreslå vilka”. I tilläggsdirektivet²² utökas uppdraget till att kartlägga möjligheter till specialisering” även inom andra områden än ungdomsbrottslighet”.

Socionomstudenters praktiska förberedelse inför yrkeslivet

I en undersökning genomförd 2024 har Sveriges kommuner och regioner (SKR) undersökt hur socionomutbildningen kan utvecklas för att bättre förbereda studenter för arbete inom socialtjänsten.²³ Många chefer inom socialtjänsten anser att nuvarande socionomutbildning inte tillräckligt förbereder studenter för yrkeslivet, särskilt inom socialtjänsten. Detta baseras på en undersökning med fokusgrupper som involverar första linjens socialchefer från olika kommuner.

SKR anser att den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) behöver utökas och förbättras. Det behövs för att utveckla studenternas praktiska färdigheter och för att de ska få större insyn i vad yrket innebär. Det poängteras att VFU helst ska omfatta två praktikterminer och att en praktikperiod bör ligga tidigt i utbildningen. Dessutom framhåller SKR att det bör vara ett krav att minst en av praktikperioderna ska förläggas inom socialtjänsten.

Det finns ett tydligt behov av att integrera mer kunskaper och färdighetsträning i utbildningen som är direkt applicerbara i arbetslivet, menar SKR. Bland annat efterfrågas mer kunskaper i juridik (främst inom socialrätt och förvaltningsrätt). SKR ser det som angeläget att genomgående i grundutbildningen integrera mer praktisk färdighetsträning, exempelvis samtalsmetodik med fokus på hantering av svåra samtal.

²¹ Översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet (Dir. 2023:121)

²² Tilläggsdirektiv till Utredningen om en översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet (U 2023:04)

²³ Sveriges Kommuner och Regioner, 2024. *Socionomprogrammet; En undersökning om hur socionomprogrammet kan utvecklas*

SKR menar att reformer av socionomutbildningen är nödvändiga för att bättre möta behoven hos socialtjänsten och övriga arbetsgivare som anställer socionomer. En förbättrad och mer anpassad socionomutbildning är avgörande för att kunna möta de utmaningar och krav som finns i dagens socialtjänst. Arbetsgivare och lärosäten behöver samarbeta nära för att förbereda socionomstudenter för arbetslivet.

I tilläggsdirektiven till Utredningen om en översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet (U 2023:04) framgår att den nya socialtjänstlagen kommer att ställa nya krav på ”kunskaper för att kunna arbeta förebyggande och i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet, samt på juridiska färdigheter i arbetet med handläggning och beslutsfattande.”

Avslutande sammanfattning

Denna förstudie har sammanfattat den kunskap UKÄ har om socionomutbildningen samt kunskap från andra aktörer inom yrkesområdet.

Flera utvärderingar av socionomexamen genomförda av UKÄ och tidigare Högskoleverket har under de senaste två decennierna pekat på viktiga utvecklingsområden. I de tidigare utvärderingarna lyftes frågor om låg kravnivå och behovet av ett starkare pedagogiskt ledarskap som centrala utmaningar. Även vikten av en bättre integration mellan teori och praktik betonades vid flera tillfällen. I flera utvärderingar har också vikten av att socionomutbildningen bör ha en generalistprofil utan alltför många inriktningar betonats.

Statistiken visar att socionomutbildningen idag är fortsatt populär med ett relativt högt söktryck och en examensfrekvens på 70-74 procent. Genomströmningen är högre än genomsnittet för yrkesutbildningar och en stor majoritet av socionomerna etablerar sig snabbt inom sitt utbildningsområde efter att de examinerats.

Två centrala utvecklingsområden för utbildningen, som ofta lyfts av aktörer inom sektorn, är behovet av akademisk vidareutbildning efter socionomexamen samt att utbildningen behöver bli bättre på att förbereda studenten inför yrkeslivet.

Socionomutbildningen och dess yrkesområde står inför betydande förändringar med en ny socialtjänstlag som träder i kraft 2025 och en statlig utredning som kan leda till reviderade examensmål. Senaste gången UKÄ utvärderade socionomutbildningen var för tio år sedan. I dialog med lärosätena har UKÄ identifierat behovet av en uppdaterad nationell bild av socionomutbildningarna. Förhoppningen är att den kommande utvärderingen ska bidra med värdefull kunskap som kan användas som grund för det fortsatta utvecklingsarbetet inom landets socionomutbildningar.

Bilagor

Bilaga 1. Lärosäten med socionomexamen vid de olika utvärderingarna

Utvärdering 2000 - 7 lärosäten med socionomexamen

- Ersta Sköndal högskola
- Göteborgs universitet
- Lunds universitet
- Mithögskolan
- Stockholms universitet
- Umeå universitet
- Örebro universitet

En genomlysning 2003 - 9 lärosäten med socionomexamen

- Ersta Sköndal högskola
- Göteborgs universitet
- Högskolan i Jönköping
- Lunds universitet
- Malmö högskola
- Mithögskolan
- Stockholms universitet
- Umeå universitet
- Örebro universitet

Utvärdering 2009 - 16 lärosäten med socionomexamen

- Ersta Sköndal högskola
- Göteborgs universitet
- Högskolan i Gävle
- Högskolan i Jönköping
- Högskolan i Kalmar
- Högskolan Kristianstad
- Karlstads universitet
- Linköpings universitet
- Lunds universitet
- Malmö högskola
- Mittuniversitetet
- Stockholms universitet
- Umeå universitet
- Uppsala universitet
- Växjö universitet
- Örebro universitet

Utvärdering 2013/2014 - 14 lärosäten med socionomexamen

- Ersta Sköndal högskola
- Göteborgs universitet
- Högskolan i Gävle
- Högskolan i Jönköping
- Karlstads universitet
- Linköpings universitet
- Linnéuniversitetet
- Lunds universitet
- Malmö högskola
- Mittuniversitetet
- Stockholms universitet
- Umeå universitet
- Uppsala universitet
- Örebro universitet

Vid uppföljning av utvärderingen 2009 beslutade Högskoleverket att återkalla examenstillståndet vid Högskolan i Kristianstad. Högskolan Kalmar och Växjö universitet blev genom en fusion ett lärosäte år 2010 (Linnéuniversitetet).

Sedan utvärderingen 2014 har socionomexamen vid fem lärosäten tillkommit; Högskolan Dalarna (2012), Högskolan i Halmstad (2019), Högskolan Väst (2020), Mälardalens universitet (2010) och Södertörns högskola (2017). Ersta Sköndal högskola heter numera Marie Cederschiöld högskola.

Bilaga 2. Förklaringar till statistiken

Jämförelsegruppen inkluderar alla tre och tre och halvt åriga yrkesexamina på grundnivå:

Arbetssterapeutexamen
Audionomexamen
Biomedicinsk analytikerexamen
Brandingenjörsexamen
Dietistexamen
Djursjukskötarexamen
Fysioterapeutexamen
Förskollärarexamen
Hippologexamen
Högskoleingenjörsexamen
Landskapsingenjörsexamen
Lantmästarexamen
Officersexamen
Optikerexamen
Ortopedingenjörsexamen
Receptarieexamen
Röntgensjuksköterskeexamen
Sjuksköterskeexamen
Sjöingenjörsexamen
Sjökaptensexamen
Skogsmästarexamen
Socionomexamen
Studie- och yrkesvägledarexamen
Tandteknikerexamen
Trädgårdsingenjörsexamen

Observera att Lantmästarexamen var 2 årig fram till 2019

Ingår ej:

Folkhögskollärarexamen
Skogsteknikerexamen
Tandhygienistexamen
Yrkeslärarexamen

Uppgifter om söktryck, antagna, helårsstudenter och examina utgår från uppgifterna i UKÄ:s databas Högskolan i siffror. Uppgifter om etablering och genomströmning hämtas från UKÄ:s interna statistik. Siffror i texten är avrundade till närmaste tiotal.

Söktryck

Måttet söktryck räknas som antal behöriga förstahandssökande delat med antalet antagna, oberoende av tidigare studier i högskolan. Eftersom de som antagits till en utbildning inte behöver ha rangordnat utbildningen som sitt förstahandsalternativ, kan söktrycket understiga 1 i de fall det finns färre förstahandssökande än antagna till en utbildning.

Antagna

Antalet antagna till utbildning som leder till socionomexamen baseras på statistik för höstterminen 2014-2023. Genomsnittet för jämförelsegruppen beräknas som kvoten mellan det totala antalet antagna till utbildningar inom gruppen varje hösttermin och antalet utbildningar i gruppen. Med antagna avses personer som blivit erbjudna utbildningsplats, vilket inte är detsamma som att den antagna verkligen påbörjat utbildningen och registrerat sig. De kan också tidigare ha varit studenter i den svenska högskolan.

Helårsstudenter

Helårsstudenter är ett lämpligt mått för att beskriva den totala utbildningsvolymen eftersom alla studenter inte är registrerade på heltid hela året. Det räknas fram genom att summan av studenternas kursregistreringar divideras med 60 högskolepoäng (ett års heltidsstudier).

Utfärdade examina

Antal utfärdade examina baseras på läsårsstatistik för läsåren 2013/14–2022/23. Genomsnittet för jämförelsegruppen beräknas som kvoten mellan det totala antalet utfärdade examina från utbildningar inom gruppen per läsår och antalet utbildningar i gruppen.

Examensfrekvens

Examensfrekvens är ett mått på andelen av de som påbörjade utbildningen som fått en socionomexamen utfärdad inom programmets nominella studietid (i det här fallet tre och ett halvt år) plus tre år.

Etablering på arbetsmarknaden

UKÄ undersöker studenternas etableringsgrad på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter avlagd examen. Statistiken utgår från longitudinella registerdata på individnivå och hämtas ifrån UKÄ:s databas på MONA: Statistiska centralbyråns (SCB) plattform för mikrodata. Den aktuella statistiken gäller för de studenter som fått examen utfärdad läsåren 2010/11–2019/20. Etableringsgraden utgörs av andelen med en etablerad ställning på arbetsmarknaden. Det betyder att

- personen är sysselsatt i november månad det aktuella uppföljningsåret enligt den definition som SCB använder i sysselsättningsregistret
- den sammanräknade arbetsinkomsten under året ska överstiga 260 300 kronor (år 2021)
- det inte ska finnas några händelser som visar perioder av arbetslöshet eller att personen har varit föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder under året. Arbetslösheten kan vara på hel- eller deltid och gäller även arbetssökande med tillfällig timanställning.

Undersökningspopulationen omfattar alla individer som tog en examen under ett visst läsår, utom personer som troligen har flyttat utomlands samt personer som studerade i högskolan under uppföljningsåret.

Bilaga 3. Examensmål för socionomexamen

Högskoleförordningen (1993:100), Bilaga 2, Examensordning

Socionomexamen

Omfattning

Socionomexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 210 högskolepoäng.

Mål

För socionomexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för självständigt socialt arbete på individ-, grupp- och samhällsnivå.

Kunskap och förståelse

För socionomexamen ska studenten

- visa kunskap om områdets vetenskapliga grund samt kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete,
- visa kunskap om och förståelse för samspelet mellan individers och gruppers sociala situation, levnadsvillkor, fysiska och psykiska hälsa samt funktionsförmåga i förhållande till samhälleliga och andra bakomliggande faktorer,
- visa kunskap om ledning av socialt arbete,
- visa kunskap om och förståelse för barns behov och sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar kvinnors och mäns livsbetingelser, och
- visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Färdighet och förmåga

För socionomexamen ska studenten

- visa sådan färdighet och förmåga som krävs för att utveckla och genomföra socialt arbete på olika nivåer i samhället i samarbete med de människor som berörs,
- visa förmåga att tillämpa relevanta författningar i synnerhet inom det sociala området,
- visa förmåga att förstå, utreda och analysera sociala processer och problem, och
- visa förmåga att identifiera, strukturera, utreda och utvärdera insatser på individ-, grupp- och samhällsnivå.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För socionomexamen ska studenten

- visa självkännedom och empatisk förmåga,
- visa förmåga att med helhetssyn på människan göra åtgärdsbedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,

- visa förmåga till ett professionellt bemötande och förhållningssätt,
- visa insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att fortlöpande utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete (examensarbete)

För socionomexamen ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng.

Övrigt

För socionomexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

